

Jihlavský jazykový ostrov – souvislý pás na pomezí Čech a Moravy v okolí Jihlavy, který byl až do roku 1945 převážně německého osídlení. Oblast, protáhla v severojižním směru přibližně o velikosti 43 x 18 km, se skládala ze 79 německých obcí a města Jihlavy, které bylo přirozeným centrem regionu. Sekundárními centry pak byly Stonařov a Štoky.

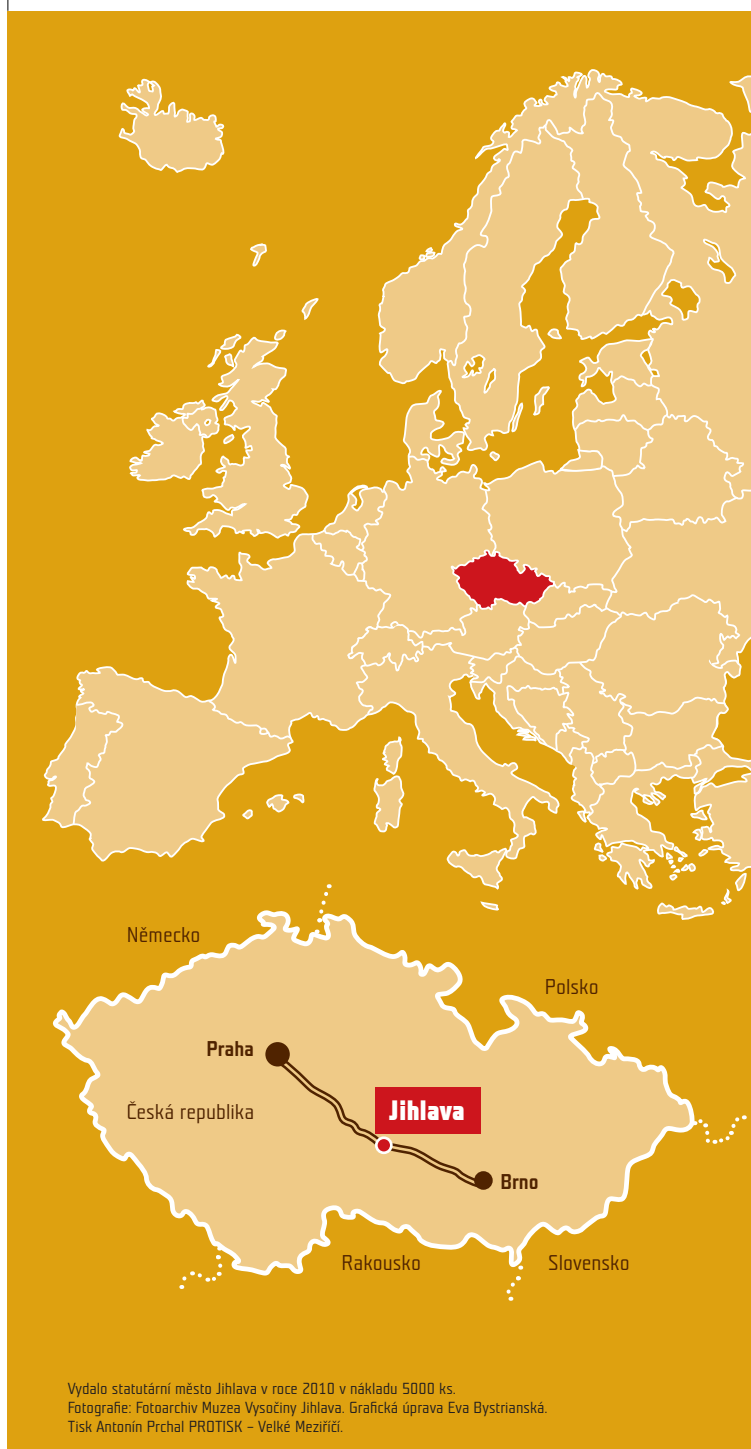
Partnerské město Heidenheim – rokem 2002 byla zahájena partnerská spolupráce mezi městy Jihlava a Heidenheim, která má vést především k prohlubování dobrých sousedských vztahů mezi občany, spolky, institucemi a organizacemi obou měst v oblasti kultury, vzdělání, sportu a sociální péče.

Heidenheim (Spolková republika Německo) – město s 51 000 obyvateli, ležící na severovýchodním konci pohorí Schwäbische Alb ve spolkové zemi Baden-Württemberg. Protéká jím řeka Brenz, největší dominantou je zámek Hellenstein, vypínající se na kopci nad městem.

Iglauer Regionalkulturverband (IRKV) – Jihlavské regionální kulturní sdružení je minoritní občanské sdružení založené v roce 1992 v Jihlavě, jehož posláním je uchovávat kulturního a jazykového dědictví německé menšiny na území regionu Vysočiny.

Dům Gustava Mahlera v Jihlavě (Znojemská 4). V tomto domě strávil své dětství a dospívání v letech 1860–1875 světoznámý skladatel a dirigent Gustav Mahler. V současnosti jsou zde umístěny stálé expozice, věnované Gustavu Mahlerovi a Jihlavě, jeho ženě Almě Mahlerové, výtvarnici Thee Weltnerové a soužití českého obyvatelstva se Židy a Němci v Jihlavě. Nově zrekonstruované prostory domu slouží k pořádání výstavních a kulturních akcí. Provozovatelem domu je od července roku 2008 statutární město Jihlava.

Spolek Dům Gustava Mahlera, založený na přelomu let 1991–92, je česko-německou společností se sídlem v Jihlavě. V ČR vyvíjí mahlerovské aktivity na Jihlavsku, mimo jiné je spolupořadatelem mezinárodního hudebního festivalu Mahler Jihlava – Hudba tisíců, který se v Jihlavě a blízkém okolí koná pravidelně od roku 2002.

Vydalo statutární město Jihlava v roce 2010 v nákladu 5000 ks.
Fotografie: Fotoarchiv Muzea Vysočiny Jihlava. Grafická úprava Eva Bystrianská.
Tisk Antonín Prchal PROTISK – Velké Meziříčí.

Němci v Jihlavě

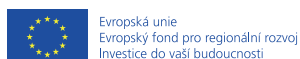
Dům Gustava Mahlera

Znojemská 4, 586 01 Jihlava
tel.: +420 567 167 132, 133
e-mail: mahler@jihlava-city.cz

otevřeno:

říjen–březen: úterý–sobota 10–12, 13–18
duben–září: úterý–neděle 10–12, 13–18

www.mahler.cz

1

2 3

4

- 1 německá svatba – ženich a nevěsta
 - 2 sudetoněmecký selský hudebník se skřipkami
 - 3 pohled na pivovar
 - 4 skupinový portrét Poselství spolkových tovaryšů s praporem
- na titulní straně:**
titulky německých novin

Stříbrná sláva (12.–14. století)

Na konci 12. století je na návrší nad řekou Jihlavou historicky doložena slovanská tržní ves Jihlava s kostelíkem sv. Jana Křtitele, s hospicem a hřbitovem. Po nalezení stříbrné rudy vzniklo po roce 1238 nedaleko původní vesnice na pravém břehu řeky Jihlavy královské horní město, Nová Jihlava. Zatímco Stará Jihlava byla ryze slovanskou obchodní vsí, Nová Jihlava, základ dnešního města, byla osídlena převážně německým obyvatelstvem, které sem přišlo během kolonizace.

Proti kalichu (15. století)

Jihlava měla v 1. polovině 15. století velkou převahu německého obyvatelstva, česká menšina dosahovala asi desítiny obyvatel. Díky tomuto rozložení obyvatelstva se Jihlava během husitských revolucí stala pevnou baštou katolicismu, na rozdíl od ostatních moravských měst s českou většinou, která se postavila na stranu husitů. Tento katolický postoj přivedl Jihlavany i do Zikmundova tažení na Prahu, samotná Jihlava pak byla husity několikrát neúspěšně obléhána.

V revolučním období si německý živel na rozdíl od husitských oblastí uchoval své pozice a Jihlava byla v této době nejněmečtější z velkých moravských měst (Brno, Olomouc, Znojmo).

Velké století (16.–17. století)

Na sklonku 16. století početní převaha německého obyvatelstva nadále přetrvávala. Kolem roku 1550 si město dopisovalo německy s ostatními německými královskými městy na Moravě. V úředním styku se jinak používala čeština, město mělo českého i německého písaře. V roce 1561 tu byly vedle

jedné latinské školy ještě dvě německé chlapecké, jedna dívčí a také jedna škola česká. V roce 1563 probíhala v Jihlavě kázání česká i německá. V roce 1618 je v Jihlavě na základě údajů z přijímání v českých a německých kostelech uváděno zhruba necelých 6% Čechů a 94% Němců. Německý byl bezpochyby městský patriciát, zatímco českou menšinu je třeba hledat mezi střední městskou vrstvou a mezi chudinou.

Na prahu nové doby (19.–20. století)

Zásadní změny přinesl až rok 1848. S vlnou českého národního uvědomění se probouzí český živel i v Jihlavě. V Jihlavě byly pořádány české společenské akce, začínají se vydávat české noviny „Skřivánek“ a na jihlavském gymnáziu sílí snahy o prosazení češtiny.

Německý živel začíná pomalu ustupovat. Zatímco v letech 1890–1900 bylo ve městě pouze 18 % českého obyvatelstva, v roce 1921 to bylo již 46 %. Správa města byla ale německá, stejně jako všechny úřady. Ve městě byla umístěna silná, převážně německá vojenská posádka. Až do roku 1918 zde existovala priorita německého národa jakožto národa vládnoucího v tehdejší habsburské monarchii.

K vyhocení situace mezi Čechy a Němci došlo za první světové války, kdy se prakticky všichni Němci v Jihlavě ztožnili s rakouským nacionalismem. Mezi českým obyvatelstvem zavládla naopak velice rychle protirakouská nálada.

Do republiky (20. století)

Dne 28. 10. 1918 byla v Praze vyhlášena samostatnost českého státu. V Jihlavě se sešli představitelé českých organizací

a na českou stranu se postavila i vojenská posádka, brzy i pošty, nádraží, soud a dalších instituce. Dne 3. 11. prohlásují představitelé německé národní rady území jihlavského jazykového ostrova za součást tzv. Německého Rakouska.

Ke konečnému ovládnutí Jihlavy Čechy došlo 5. 12. 1918, kdy odstoupilo staré německé městské zastupitelstvo. Přesto však stále dochází ke střetům mezi Čechy a Němci a k perzekucím německého obyvatelstva.

V období tzv. první republiky žili v Jihlavě zhruba dvě třetiny Čechů. Ani po nástupu Hitlera k moci nepatřila Jihlava, i přes početnou německou menšinu, k městům, kde se příliš vyhotily vztahy mezi oběma národy. Během války se ovšem mění poměr obou národností na dvě třetiny Němců a jednu třetinu Čechů – řada Jihlavanů, kteří se doposud počítali k české národnosti, se přihlásila k Němcům.

Nacistická okupace a osvobození (20. století)

Po nástupu nacistů k moci v Německu zesílil vliv nacionálního socialismu. 15. 3. 1939 přišla nacistická okupace s nebyvalým terorem, řadou obětí na životech, zatčeními, končícími v koncentračních nebo, jako v případě židovského obyvatelstva, v likvidačních táborech. Odpor českého obyvatelstva sílil s přiblížováním front. Osvobození 9. 5. 1945 bylo považováno za vykoupení. Po válečných prožitcích byl divoký odsun Němců provázen obecným souhlasem. Až následné transfery Němců z Jihlavska po uklidnění emocí byly v Jihlavě, stejně jako v celé republice, řízeny podle „Směrnice k provádění soustavného odsunu Němců z území ČSR“, vydaných ministerstvem vnitra.